КРЫВІНКА

ЛЮТЫ
№ 3 (211)
2018 год

ІНФАРМАЦЫЙНА-КУЛЬТУРНАЯ ГАЗЕТА БЕШАНКОВІЦКАГА РАЁНА

МЯСЦОВАЯ КАМПАНІЯ

ВЫНІКІ ГАЛАСАВАННЯ Ў РАЁНЕ

Сапраўды, назваць выбарамі тое, што адбывалася ў Бешанковічах з 13-га па 18-га лютага, аніяк не выпадае. І рэч нават не ў тым, што толькі па адной акрузе з 25 выбарцы маглі сапраўды выбіраць паміж двума кандыдатамі. І не ў тым, што амаль ўсе "народныя абранікі" вылучаліся не народам, а Бешанковіцкім раённым выканаўчым камітэтам. І ці не добрая палова тых абранікаў працуе ў тым жа райвыканкаме. Справа ў тым, што, пакуль у краіне дзейнічае сістэма стварэння выбарчых камісій па званку з райвыканкама, пакуль у іх з году ў год прадстаўлены адны і тыя ж твары, даверу да такіх выбараў НЯМА І БЫЦЬ НЕ МОЖА.

Па той акрузе дзе было штосьці накшталт выбараў, дзе балатаваліся работнік РВК Аляксандр Ерашоў і вядомы бешанкоўцам Ягор Левачоў, перамог, вядома, першы. Але перамог не ў дзень выбараў, а за кошт датэрміновага галасавання. У дзень выбараў за Левачова аддалі галасы 95 выбарцаў, а за Ерашова толькі 70. Затое на датэрміновым галасаванні Ерашоў набраў 197 галасоў супраць 60. Агульны вынік: 155 супраць 267.

Калі мы прааналізуем табліцу выніковага галасавання, то выявіцца некаторая заканамернасць. Менавіта, на пяці акругах у Бешанковічах безальтэрнатыўныя бешанковіцкія чыноўнікі атрымалі супраць сябе ад адной трэці да паловы галасоў супраць. Так, супраць Наталлі Апанасёнак пададзена 166 галасоў (за 309). Супраць Аркадзя Гушчы – 136 галасоў (за 283). Супраць Ніны Карпушэнкі – 103 (за 355). Супраць Уладзіміра Кухто – 102 (за 314). Супраць Анжэлы Людыны – 158 (за 310).

Гэта мусіць быць трывожным званком для выканаўчай улады. Пагадзіцеся, што гэта нонсэнс: неагранізаваныя людзі самі па сабе, без усялякай агітацыі супраць кандыдата, на безальтэрнатыўных акругах галасуюць супраць праўладнага кандыдата (чытай: супраць дзейснай улады).

Я не паленаваўся палічыць галасы тых, хто адкрыта заявіў свой пратэст супраць падобных выбараў па ўсяму Бешанковіцкаму раёну. Такіх галасоў аказалася 1736. Яшчэ 347 чалавек пратэставалі супраць кандыдатаў тым, што сапсавалі выбарчыя бюлетэні. Разам іх – 2083 чалавекі.

Хтосьці скажа, што гэта лічба нязначная. Бо колькасць тых, хто галасаваў "за" склала 9260 чалавек. Але ж не забывайцеся, што галасаванне праходзіла без альтэрнатывы, без кантролю, без аніякай агітацыі супраць, і спрэс у камісіях, дзейнасць якіх падпарадкоўвалася ўсё таму ж райвыканкаму.

А таму на наступных выбарах, калі ў Бешанковічах з'явіцца прага да пераменаў, а ў выбарчых камісіях з'явяцца новыя твары, лічбы тыя могуць запраста памяняцца месцамі.

І што тады?

Г.Станкевіч

Партал твайго горада: http://beshankovichy.by

БЕДНЫЯ БЯДНЕЮЦЬ, БАГАТЫЯ НЕ ГАЛАСУЮЦЬ

Мясцовая выбарчая кампанія скончылася. І пасля афіцыйнага падвядзення вынікаў выбараў выявіліся дужа цікавыя факты. Зрэшты, прааналізуйце самі.

У цэлым па Беларусі на выбарах 18 лютага 2018 года прагаласавала 70,54% выбарцаў. А вось па гораду Мінску гэта лічба складае толькі 61,41%. У Віцебскай вобласці самы высокі працэнт прагаласаваўшых сярод іншых абласцей: тут прагаласавала ажно 84,49% грамадзян.

Але трымайцеся мацней: у Бешанковіцкім раёне прагаласавала 94,7 выбарцаў! Мы зноў-такі наперадзе планеты ўсёй. Праўда, да рэкорду апошніх прэзідэнцкіх выбараў з іхнімі 99,9 мы крыху недацягнулі.

А цяпер параўнаем тыя лічбы з заробкамі па рэгіёнах. І пры параўнанні выяўляецца наступнае: чым вышэйшыя ў людзей заробкі, тым менш іх цікавяць выбары. Менавіта таму амаль палова мінчукоў пра выбары яўна запамятавала (забылася). А вось бешанкоўцам забыцца пра выбары не даюць іхнія рэкордна нізкія заробкі. Адно з апошніх месцаў па заробках у рэспубліцы кампенсуецца адным з першых месцаў па актыўнасці на выбарах.

Скажаце, парадокс? Ды не. Гэта і ёсць рэаліі нашага жыцця. Я далёкі ад думкі, што ў Бешанковіцкім раёне існуюць асобыя механізмы фальсіфікацыі выбараў, якіх няма анідзе, якія дазваляюць прыпісваць рэкордна высокія лічбы прагаласаваўшых. Проста тут многія яшчэ сапраўды вераць у тое, што іхні ўдзел у выбарах штосьці зменіць, хаця б на нейкую дзясятку падвысіць іхнія мізэрныя заробкі.

А ў тым жа Мінску, з іхнімі 1000-рублёвымі сярэднімі заробкамі, амаль палова людзей у выбары не верыць. Для іх яны проста не існуюць. Мінчукі лічаць, што не выбарамі паляпшаюць сваё матэрыяльнае становішча, а ўласнымі мазгамі. А выбары — толькі зручны механізм для чыноўнікаў анічога не рабіўшы, стаць «народнымі абранікамі» і найдалей гуляць у абяцанкі-цацанкі, атрымоўваючы свае чыноўніцкія звышзаробкі. Думаю, што і ў Мінску на выбары ходзяць выбарцы з даходамі ніжэй сярэдніх.

Зробім высновы. Як толькі ў нас у краіне заробкі стануць рэальна «па 1000», то людзей з такімі заробкамі на выбары на лейцах не зацягнеш. Яны будуць для людзей нецікавымі.

Так сёння адбываецца на захадзе: на выбары прыходзіць 20-25% выбарцаў, астатнія вядуць свой бізнес, не губляючы час на легітымізацыю існуючай улады.

Г.Станкевіч

АПЫТАННЕ

ЦІ ДАСЯГНЁМ 1000-РУБЛЁВЫХ ЗАРОБКАЎ?

18-га лютага у сацыяльных сетках у суполках "Аднакласнікі" і "У кантакце" было размешчана апытанне: Ці будуць у 2018 годзе дасягнуты заробкі ў 1000 беларускіх рублёў для малодшага медыцынскага персаналу, працуючых у дзіцячых садках, у культуры і сацыяльным забяспячэнні?

У групе "У кантакце" удзел у апытанні прыняло 45 чалавек.

Тры чалавекі (6,7%) адказалі "Так, гэта ж паабяцаў А.Лукашэнка".

Ніхто не выбраў адказ "Так, гэта рэальна." Дзесяць апытаных (22,2%) адказалі "Не, наша эканоміка на тое не здольная." Дзевяць апытаных(20%) адказалі "Не, гэта проста папулізм." Васямнаццаць(40%) адказалі "Не, тут атрымаць бы 600 ці 700 рублёў."

Нарэшце, пяць чалавек (11,1%) выбралі адказ "Мне ўсё роўна."

У групе "Аднакласнікі" ў апытанні ўдзельнічала 13 чалавек.

Два чалавекі (15%) адказалі "Так, гэта ж паабяцаў А.Лукашэнка".

Ніхто не выбраў адказ "Так, гэта рэальна."

Двое апытаных (15%) адказалі "Не, наша эканоміка на тое не здольная."

Чацвёра апытаных (30%) адказалі "Не, гэта проста папулізм."

Яшчэ пяцёра адказалі (40%) "Не, тут атрымаць бы 600 ці 700 рублёў."

Адказ "Мне ўсё роўна" не выбраў ніхто.

Як бачыце, аніхто з апытаных не выбраў адказу "Так, гэта рэальна." Безумоўна, гэтае апытанне не можа быць рэпрэзэнтатыўным і адлюстроўвае толькі пogляд тых чытачоў, якія адказалі на апытанне. А напрыканцы года мы з вамі зможам упэўніцца, хто ж меў рацыю – улада ці вы, нашы чытачы.

А. Тутэйшы

21-га лютага – Дзень роднае мовы

КАРАБЛІ

Ад зорных Сусьветаў, ад краю зямлі,
дзе сонны сьвітанак
нясьмела бярэцца,
плывуць да мяне
родных слоў караблі,
каб ціха прычаліць дакладна
да сэрца.

Яны прыплываюць звычайна ўначы –
у неба ня мкнуцца
ўрачыста штандары,
і галавакружная сьцяг далячынь,
якая ня раз прачыналася ў марах.

І хоць не спускаецца
з флагману трап,
ня рэжа паветра каманда
"Да зброі!" –
умомант цябе вырывае з-за крат
і ў край пераносіць пяшчоты,
любові!

Трывога і страх раптам
робіцца тлом,
і ў цень адпаўзае
астатні сутоньне,
і ліўнем магутным
струменіць сьвятло,
вітаючы росы блакітам бяздоньня.

Калі Ваша сэрца начамі баліць,
Вы лекаў сардэчных
дарэмна ня піце –
ідзіце свае сустракаць караблі,
паверце, яны Вас чакаюць на пірсе.

Г.Станкевіч

РЫНАК ПРАЦЫ

НАПРУЖАНАЯ СІТУАЦЫЯ

Беларускі ўрад прызнаў: Бешанковіцкі раён разам з 12 іншымі раёнамі Віцебскай вобласці аднесены да тэрыторыі, дзе напружаная сітуацыя на рынку працы. Спіс такіх раёнаў апублікаваны беларускім урадам.

Усяго ў Беларусі да такіх тэрыторый аднесена 48 адміністрацыйных адзінак. На Віцебшчыну прыходзіцца чвэрць гэтага спісу - 13 раёнаў. Гэта больш за палову раёнаў вобласці:

1.Бешанковіцкі раён; 2.Верхнядзвінскі раён; 3. Гарадоцкі раён; 4. Докшыцкі раён; 5. Міёрскі раён; 6. Аршанскі раён; 7. Полацкі раён; 8. Пастаўскі раён; 9. Сенненскі раён;

10. Талачынскі раён; 11. Чашніцкі раён; 12. Шаркаўшчынскі раён. 13. Шумілінскі раён.

Да тэрыторый з напружанай сітуацыяй на рынку працы прылічваюць на падставе адміністрацыйных дадзеных, ведамаснай справаздачнасці і афіцыйнай статыстычнай інфармацыі па выніках працы за дзевяць месяцаў

(працяг на стар. 2)

РЫНАК ПРАЦЫ

(пачатак на стар. №1) папярэдняга года.

Пры гэтым улічваецца

- ўзровень зарэгістраванага беспрацоўя;
- доля беспрацоўных, якія шукаюць працу 12 і больш месяцаў, у агульнай колькасці беспрацоўных;
- доля работнікаў арганізацый, якія працавалі ў рэжыме вымушанай няпоўнай занятасці, у сярэднямесячнай колькасці работнікаў;
- доля работнікаў арганізацый, якія знаходзіліся цэлы дзень (цэлую змену) у прастоі, у сярэднямесячнай колькасці работнікаў.

Акрамя таго ўлічваецца каэфіцыент напружанасці на рынку працы, які выказвае стаўленне колькасці беспрацоўных да колькасці вакансій, і каэфіцыент замяшчэння працоўнай сілы, разлічаны як стаўленне колькасці прынятых работнікаў да ліку звольненых.

Для гэтых рэгіёнаў аблвыканкамы мусяць прадугледзець дадатковыя сродкі ў мясцовых бюджэтах на садзейнічанне занятасці насельніцтва.

М.Васільеў

КАНЦЭРТ

СВЯТА НЕ ДЛЯ НАС…

Да Дня абаронцы Айчыны 23-га лютага і да 100-годдзя ўзброеных сілаў Рэспублікі Беларусь артыстамі мясцовага раённага цэнтра культуры (РЦК) быў падрыхтаваны святочны канцэрт.

Традыцыйна на падобныя канцэрты ў Бешанковічах уваход быў вольны. І цяпер доўгі час на афішы, што красавалася на дошцы аб'яваў РЦК, знізу стаяла, што ўваход бясплатны. Людзі, ведаючы тое, планавалі сёння паглядзець той святочны канцэрт. Але ўчора, 22-га лютага, на афішы з'явілася прыпіска: "Уваход па запрашальных білетах".

Канцэрт мусіў пачацца а пятнаццатай гадзіне, і ўжо а палове на пятнаццатую людзі пачалі пакрысе запаўняць глядзельную залу. Многія з іх ішлі без запрашэнняў, не звяртаючы ўвагу на тую прыпіску, тым больш, што аніхто на ўваходзе іх не кантраляваў.

Але гледачоў чакаў сюрпрыз. Людзей з залі пачалі выпраюджваць. Усё адбывалася знешне цывілізавана. Гучала прыкладна наступнае: "Калі ласка, пакіньце залу. Мерапрыемства будзе праводзіцца па запрашальных білетах."

Людзі абураліся, але ім прыходзілася падпарадкоўвацца загаду. Бо той загад аддавалі Наталля Апанасёнак, начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі райвыканкама і Вольга Качанава, дырэктарка РЦК.

Для каго ж, на іхнюю думку, мусіў быць арганізаваны святочны канцэрт у Бешанковічах? Запрашальныя білеты былі выдадзеныя шасцёрцы ветэранаў, а таксама супрацоўнікам раённага выканаўчага камітэту, начальнікам прадпрыемстваў і арганізацый райцэнтра і іх намеснікам.

Шквал абурэнняў выслухалі ўдзельнікі канцэрта ад жыхароў райцэнтра. Але змяніць сітуацыю было вышэй іх сілаў.

Г.Станкевіч

ДЗЯРЖКАНТРОЛЬ

ПАЛІВА ПАД НЕБАМ

Была выяўлена неэфектыўнасць самастойнай нарыхтоўкі дроў і шчапы сіламі УКП ЖКГ «Бешанковіцкі камунальнік».

Як аказалася, выдаткі на нарыхтаваныя такім спосабам дровы перавысілі цэны на дровы як паліва, якое рэалізуецца Бешанковіцкім лясгасам.

У выніку ў Бешанковічах за 2016 год перарасходовалі пры нарыхтоўцы шчапы і дроў 102 600 рублёў.

Таксама праверка ўстанавіла, што прадпрыемства жыллёва-камунальнай гаспадаркі за трэці квартал 2017 года перарасходвала электраэнергію на ўздым і падачу вады на 36 700 кВт*ч, такім чынам норма была перавышана больш чым на 26%, паведамляе прэс-служба КДК.

У ходзе кантрольных мерапрыемстваў выяўлены рэзервы па зніжэнню затрат на вытворчасць цеплавой энергіі, што выпрацоўваецца з мясцовых відаў паліва, па выніках якіх унесены прапановы ў Камітэт дзяржаўнага кантролю Рэспублікі Беларусь для накіравання ў Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь па зніжэнні нормаў расходу паліва. Іх рэалізацыя толькі па Віцебскай вобласці дазволіць знізіць выдаткі на вытворчасць цеплаэнергіі больш чым на 6 млн. руб. у год.

У той жа час у 2017 годзе кантрольнымі мерапрыемствамі былі ўсталяваныя сістэмныя парушэнні пры арганізацыі забеспячэння кацельных прадпрыемстваў жыллёва-камунальнай гаспадаркі паліва з драўніны, што прыводзіла да неабгрунтаванага росту выдаткаў на аказанне паслуг па цеплазабеспячэнню.

Так, напрыклад, Верхнядзвінскім прадпрыемствам ЖКГ у 2016-2017 гг. хаваўся звышнарматыўны расход дроў за кошт эканоміі па шчапе. Пры перавыдатках дроў былі складзеныя фіктыўныя акты на іх перапрацоўку ў шчапу з наступным аднясеннем яе кошту на сабекошт цеплавой энергіі па кацельнях на суму 89,1 тыс. руб. Матэрыялы праверкі накіраваны ў праваахоўныя органы.

Допускаліся факты захоўвання мясцовых відаў паліва (дроў) на адкрытай мясцовасці і неабсталяваных пляцоўках у арганізацыях жыллёва-камунальнай гаспадаркі Бешанковіцкага, Верхнядзвінскага, Гарадоцкага, Сенненскага і Чашніцкага раёнаў. Гэта прыводзіла да выкарыстання пераўвільготненага паліва (вільготнасць складала ад 50% да 80% пры нарматыўнай — да 40%) і, як следства, росту выдаткаў на вытворчасць цеплавой энергіі.

М.Васільеў

НАША ЖЫЦЦЁ

КОЛЬКІ ЎСЯГО БЕЛАРУСКАГА Ў НАС ДАЗВОЛЕНА?

Неяк прачытаў у фэйсбуку згадку літаратара Сяргея Плескача: «Асабіста я схільны верыць Генадзю Бураўкіну. На свае вушы чуў, як славуты паэт расказваў пра прыём беларускіх літаратараў у Машэрава якраз з нагоды згаданых працэсаў. Тады правадыр беларускіх камуністаў сказаў паэту (тут магу быць не абсалютна дакладным): „У сябе на тэлебачаньні рабі што хочаш. Школа — прэрагатыва Масквы. Калі мы туды толькі паспрабуем сунуцца, ня будзе ні цябе, ні мяне тут"»...

Сёньняшняя сытуацыя адрозьніваецца ад машэраўскай роўна тым, што здабылі самі людзі ў канцы 1980-х — пачатку 1990-х. Некалькі рэальна беларускіх школ. Тым часам у дзяржаўнай палітыцы па сутнасьці не зьмянілася нічога. Школа — прэрагатыва Масквы.

А пачалося гэта пасьля падзелаў Рэчы Паспалітай, калі сёньняшнюю Беларусь далучылі да Расейскай імпэрыі, асабліва пасьля паразы паўстаньня Каліноўскага. Ужо 1 студзеня 1864 году граф Мураўёў выдаў закон, у якім выказаў недавер мясцоваму настаўніцтву, як каталіцкаму, так і праваслаўнаму. Настаўнікамі мусілі быць сапраўдныя вялікаросы з унутраных расейскіх губэрняў, «бязь ценю чагосьці тутэйшага і сымпатыі да краю».

І вось я думаю, а чым тады быў Кастрычніцкі пераварот 1917 году, калі нішто ні ад чаго не адрозьніваецца ні да, ні пасьля, ні нават сёньня. Дарма што праліта столькі крыві. Як былі ў Маскве пры ўладзе спэцслужбы, так і засталіся. Як быў тут кіраўніком усяго і ўсіх расейскі «сілавік» Мураўёў, так і цяпер — «чэкіст» Лукашэнка. Школа — прэрагатыва Масквы.

А сутнасьць у тым, што пераварот 1917-га быў чарговай пасьля Разіна і Пугачова спробай расейскага бунту, толькі спробай удалай, хоць і бессэнсоўнай, бо на месца забітых прыйшлі «тыя ж людзі». Ні на грам ня больш адукаваныя ці выхаваныя ці гуманныя. Чаму? Бо сутнасьць спэцслужбаў не мянялася з часоў Івана Жахлівага. І гэтая нязьменнасьць у нашым выпадку — зьвяа чыста імпэрская, расейская, маскоўская. Яна вынікае з таго, што з часоў Жахлівага ў Расеі ніякай была і застаецца цана чалавечага жыцьця. Пра гэта, між іншым, апошняя кніга Сьвятланы Алексіевіч пра «чырвонага чалавека», таго, які каштуе нуль рублёў нуль капеек. Чалавек са сьвядомасьцю гулагаўскага раба ў куфайцы.

На гэтай менавіта ідэалягеме стаіць улада спэцслужбаў, што ў Маскве, што ў нас. А ўвасабляюць ідэалягему ў жыцьцё школа, царква і чынавенства, прычым школа — на першым месцы.

Школа вучыць разумнаму, добраму, вечнаму? Чаму ж тады так каўбасіць нашу сыстэму адукацыі — разагнаць гімназіі, усіх пад адзін узровень, дзеці стамляюцца ад лішніх ведаў, ім цяжка рана ўставаць... І менавіта расейская школа ў Беларусі — тая тэрыторыя, дзе ў прынцыпе магчымыя салдафонскія «інавацыі», бо яна — імпэрская паводле свайго складу — ад самых мураўёўскіх часоў.

Многіх уразіла мэтамарфоза вядомых дзеячоў расейскай культуры. Маўляў, былі эўрапейцамі, а сталі... ватнікамі. Як такое магчыма? А хіба ня так было заўсёды? Хіба ня тая ж мэтамарфоза адбывалася з Дастаеўскім, з Пушкіным: «О чем шумите вы, народные витии?». Гэта для нас мэтамарфоза, а для іх, Прылепіных-Канчалоўскіх, — плата за тое, каб застацца афіцыйна прызнанымі. Найперш — у школьнай праграме.

Беларуская школа іншая, яна «непанятная». Як «непанятны» быў закрыты Лукашэнкам бліскучы Коласаўскі ліцэй, што мееўся стаць узорнай пляцоўкай для ўсёй сыстэмы адукацыі незалежнай Беларусі. Ён быў «непанятны» не з-за мовы, а з-за сваёй базавай гуманістычнай скіраванасьці, калі кожны вучань важны, калі важная індывідуальнасьць, спаборнасьць, інтэлек-туальны, маральны і эстэтычны рост, калі чалавечае жыцьцё мае безумоўны кошт — гэта найперш. Ліцэй даваў стоадсоткавую паступальнасьць у ВНУ, дзе да 2-3 курсу ягоным выпускнікам проста не было чаго рабіць. Немагчыма на базе беларушчыны развіваць салдафонства і раўняць усіх пад адзін грабень. Сама беларушчына не такая хоць бы таму ўжо, што наша, кроўная. Толькі ня ведае яна, што яе лёс залежыць не ад нас, а ад спэцслужбаў і Масквы.

У гэтай прэрагатыве ўся і загвоздка. На першы погляд, як можа міністар-энкавэдэшнік адкрываць помнік царскаму гарадавому? А гэта тыя самыя людзі. Людзі ў нашым рэгіёне Эўропы ўвогуле дзеляцца на тых, хто ня здольны ўдарыць іншага, і тых, хто ўмее біць па нырках безь сьлядоў. Так яны ва ўсе часы і дзеляцца. Першыя хочуць проста жыць, другія хочуць ня даць жыць першым. Іншых падзелаў не існуе. Ні палітычных, ні рэлігійных. Вось чаму чэкіст Пуцін можа на цела бальшавіка Леніна сказаць «мошчы», безь пяці хвілін сьвятыя. Вось чаму міністрам адукацыі ў Беларусі становіцца камуніст-бальшавік, які загадвае на дзяржаўным узроўні замест сотых угодкаў БНР адзначаць 100-я ўгодкі ВЛКСМ. Гэта адна каманда, людзі аднаго складу.

Можна, вядома, і ў расейскай школе выгадаваць беларусам. Калі толькі гэта будуць «адзінкавыя выпадкі».

Некалі я рабіў падлікі, колькі ўсяго беларускага ў нас дазволена ў публічнай прасторы. Атрымалася ня больш за два працэнты. Як толькі на яшчэ адну шыльду, на яшчэ адну школу, на тэлеперадачу, на канцэрт Вольскага, на яшчэ адну тусоўку, на кнігу будзе больш за гэтыя агульныя два працэнты — адразу забарона ці сыгнал. Сыгнал негалосны. Прыбярыце. Ня трэба. Гэта — прэрагатыва Масквы.

У публічнай прасторы часьцей гаворыцца пра разумнае, добрае, вечнае. Але гэта ня значыць, што такога болей. Насамрэч яго мізэрна мала. Проста пра іншае не гаворыцца зусім. І ўсе ўсьведамляюць, што трэба выгадаваць ватніка. Але маўчаць. Гэта таямніца. Як і самі спэцслужбы, якіх не відаць. Але яны ёсьць паўсюль. У тым ліку ў школе. Яны ў кантэксце.

Сяргей Дубавец
Радыё Свабода

АБ'ЯВА

• Каб атрымліваць кожны нумар газеты «Крывінка» паведаміце рэдакцыі аб гэтым. Калі не жадаеце атрымліваць газету, то патэлефануйце.

• Калі прачыталі "Крывінку", то калі ласка, перадайце знаёмым.

• Наша газета стала размяшчаецца на партале http://kamunikat.org, дзе зацікаўленыя грамадзяне могуць яе спампаваць са старонкі: http://kamnikat.org/kryvinka.html каталагу "Пэрыёдыка" для далейшага выкарыстання яшчэ да з'яўлення газеты на паперы.

МЯСЦОВАЯ КАМПАНІЯ

«СЧИТАЙТЕ, КАК ХОТИТЕ»

Что вытворяют на нынешних выборах избиркомы. Театр абсурда во всех уголках нашей страны. "Салідарнасць"собрала информацию об удивительных событиях, происходящих на местных выборах.

Наблюдатели фиксируют «карусели»

С наблюдателями кампании «Правозащитники за свободные выборы» граждане делятся особенностями организации так называемых «каруселей».

— Работаю в одной из столичных школ и столкнулся вот с чем. Администрация школы поставила карандашом какую-то пометку в паспорте и попросила явиться на четыре избирательных участка в округе и проголосовать за желательного кандидата вместо незнакомых мне людей, — сообщил человек, из определенных соображений не назвавший себя. — Дело организовано так: я приходил на избирательный участок, подавал комиссии свой паспорт. Штампа прописки, который относил бы меня к этому участку, разумеется, нет.

Комиссия замечала метку и давала мне расписаться в списке о получении бюллетеня напротив имени избирателя, которое, разумеется, не совпадало с моим и было мне незнакомо. Я ставил дату и подпись — везде свои, — получал бюллетень, голосовал и опускал его в урну. И так на четырех участках. Вместе со мной участки обходили и другие сотрудники школы.

Так молодой человек проголосовал на избирательных участках, расположенных в Минске в средних школах № 185 и № 201, а также в гимназиях № 4 и № 39…

ЦИК объявляет данные по голосованию по всей стране — но не везде такой учет ведут

По крайней мере, в этом уверяет Барановичская городская избирательная комиссия.

По данным Центризбиркома в Беларуси за три дня досрочно проголосовало более 18% избирателей. Логично, что ЦИК судит об этом по поступающей с мест информации. Но в Барановичской городской избирательной комиссии заявили intex-press.by, что данных по досрочному голосованию... у них нет!

— Не собираем мы такие сведения, никому мы не звоним, — заявили там.

Председателя горизбиркома Татьяну Латышеву журналисты в комиссии вообще ни разу не застали. После их вопроса по телефону та сказала, что занята и бросила трубку.

Студенты не знают, что делать с бюллетенями

Во время голосования в общежитии № 1 Белорусского государственного лингвистического университета большинство студентов не знало, что делать с бюллетенями. Кто-то выходил из кабинки и нес заполненный бюллетень члену комиссии, кто-то вообще сразу бросал незаполненный бюллетень в урну, сообщают «Правозащитники за свободные выборы». Уровень современной политической культуры белорусов воистину впечатляет…

Тысячи призраков участвуют в голосовании

Такой вывод можно сделать из информации наблюдателей.

Наибольшее расхождение в явке избирателей наблюдатели зафиксировали в Минске на участке № 27 Карбышевского избирательного округа № 50. Там, по сведениям наблюдателей, проголосовало всего 9 человек, однако по протоколу комиссии — 123, сообщает компания «Право выбора».

Подобные расхождения фиксируются на многих участках, где есть независимые наблюдатели.

Чтобы исключить факт подлога, что является уголовным преступлением, председатель движения «За свободу» Юрий Губаревич попросил избирком участка № 12 Академического округа № 48 пролистать журнал с подписями избирателей.

— Списки мы вам не покажем! Считайте это как хотите. Ничего мы не будем перед вами листать. Кому надо — тому будет открыто, отреагировала председатель участковой комиссии Светлана Кисляк, пишет «Белорусский партизан».

Напомним, в Конституции записано, что выборы должны проводиться открыто и гласно.

Пётр Гайдук

100 ГОД БНР

«КАЛІ Б НЕ БНР, КОЛА БЕЛАРУСКАЙ ГІСТОРЫІ МАГЛО СПЫНІЦЦА НА АЎТАНОМІІ Ў СКЛАДЗЕ РАСІІ»

25 сакавіка беларускае грамадства збіраецца адзначыць 100-я ўгодкі з дня абвяшчэння незалежнасці Беларускай Народнай Рэспублікі. Гэтая гістарычная падзея абмяркоўваецца ў СМІ (у тым ліку ў дзяржаўных), у навуковых асяродках. Якая роля БНР у станаўленні беларускай дзяржаўнасці? Чыёй рукой напісаны Акт аб Незалежнасці? Як склаліся лёсы бацькоў БНР? Пра гэта — дыялог з гісторыкам Анатолем Сідарэвічам.

«Урэшце да нашых вярхоў дайшло, што трэба будаваць сваю дзяржаву»

— Спадар Анатоль, апошнім часам чыноўнікі высокіх рангаў сталі прыхільна выказвацца пра Беларускую Народную Рэспубліку, пра неабходнасць супольнага адзначэння яе 100-х угодкаў… Што змянілася, чаму вецер зноў падзьмуў у ветразі БНР?

— Гісторыкі, якія працуюць у дзяржаўных ці калядзяржаўных структурах, вымушаныя улічваць павевы. І недзе на мяжы стагоддзяў у Беларусі было дасягнута пагадненне — пытанне аб БНР не з'яўляецца канчаткова вырашаным, яно дыскусійнае. Яшчэ адзін момант: паколькі мы жывем у незалежнай дзяржаве, то нягожа казаць кепска пра тых, хто выступаў за незалежнасць Беларусі. Што ж датычыць апошніх заяваў на самым высокім узроўні, думаю, што галоўным штуршком тут былі ўкраінскія падзеі. Урэшце да нашых вярхоў дайшло, што трэба будаваць сваю дзяржаву са сваёй гісторыяй. Не бывае бязродных людзей, у кожнага ёсць дзед, прадзед і г.д. Значыць, трэба шукаць свае карані. І вось адзін з удзельнікаў згаданай вамі «звяздоўскай» дыскусіі, дырэктар Інстытута гісторыі Вячаслаў Даніловіч, гаворыць, што гістарычны ланцужок БНР — ССРБ — БССР — Рэспубліка Беларусь выглядае ў яго вачах абсалютна лагічным.

— За савецкім часам галоўным козырам у руках непрыяцеляў БНР было тое, што яна быццам бы абвяшчалася пад нямецкай акупацыяй і са згоды немцаў. Узнік нямецкі чыннік і на старонках «Звязды». Дык ці не пара ў гэтым далікатным пытанні паставіць кропку?

— Агучаная за тым «круглым сталом» тэза, што БНР створана пад нямецкай акупацыяй і з ласкі немцаў, там жа была і абвергнута Сяргеем Трацціяком, які сказаў: «БНР нельга абвяшчаць чужой інтрыгай. Гэта была з'ява гістарычнага развіцця Беларусі». Для каго мы толькі не былі інтрыгай! У часы БНР Беларусь для палякаў была нямецкай інтрыгай. А да Першай сусветнай вайны тыя ж палякі называлі Беларусь расійскай інтрыгай. А расійскія шавіністы абвяшчалі Беларусь польскай інтрыгай. Згаданы вамі Сташкевіч, помніцца, аб'явіў БНР нямецкай марыянеткай. Але краіна-марыянетка, як правіла, прызнаецца (хоць бы фармальна) і субсідзіруецца тымі, хто яе стварае. Немцы незалежнасць БНР не прызналі і грошай не давалі. Наадварот, прыйшоўшы ў Мінск, яны выгналі Народны Сакратарыят Беларусі з Губернатарскага дома, захапілі яго касу і скінулі бел-чырвона-белы сцяг. Немцы глядзелі на БНР не варожа, але і не спрыяльна. На культурна-асветніцкай і гаспадарчай дзялянцы яны не перашкаджалі беларусам, але катэгарычна не дазвалялі ствараць беларускія вайсковыя часці. Дарэчы, падчас «звяздоўскай» дыскусіі Ігар Марзалюк памылкова даводзіў, што пры немцах у зоне Обер-Ост (землі, захопленыя ў 1915-м) было адчынена 89 беларускіх школ. Школ насамрэч было 153. І ў самым канцы нямецкай акупацыі была падрыхтавана база для адкрыцця гімназіі ў Вільні, а ў Мінску пачаў працаваць Мінскі беларускі педагагічны інстытут…

«Калі б не БНР, мы маглі апынуцца ў статусе Татарстана ці Чувашыі»

— Калі вярнуцца да таго агучанага дырэктарам Інстытута гісторыі лагічнага ланцужка БНР — ССРБ — БССР — Рэспубліка Беларусь, то відавочна: без БНР не было б незалежнай Беларусі. Гісторыя не прызнае ўмоўнага ладу, і ўсё ж уявім, што 25 сакавіка 1918 года нічога не адбылося. У які бок магло б закруціцца кола беларускай гісторыі?

— Кола беларускай гісторыі магло спыніцца на аўтаноміі ў складзе Расіі. А абвяшчэннем незалежнасці БНР была пастаўлена тая вешка, за якую назад не адступіш. І беларускія камуністы з поўным правам ставілі пытанне пра самастойную (няхай сабе савецкую, падбальшавіцкую) Беларускую Рэспубліку. І яна была створана. Разумееце, ад 25 сакавіка 1918 года Беларусь ужо не з'яўлялася часткай Расіі. Бальшавікі змушаны былі фармальна прызнаць права Беларусі на самастойнасць. Сталін у 1922 годзе спрабаваў зрабіць савецкія рэспублікі аўтаноміямі, але на абарону іх няхай квазінезалежнасці выступіў Ленін. І фармальна яны засталіся самастойнымі, і з іх быў створаны СССР. Калі б не БНР і не ССРБ, мы маглі апынуцца ў 1991 годзе ў статусе Башкартастана, Татарстана ці Чувашыі. Такая логіка гісторыі. 22 студзеня 1919 года на пасяджэнні Цэнтральнага бюро Кампартыі бальшавікоў Беларусі Ісак Рэйнгальд, першы савецкі камісар фінансаў Беларусі гаварыў: «Существование Белорусской Рады заставило [большевиков] выдвинуть Белорусскую [Советскую] Республику». Думаю, гэта красамоўнае сведчанне…

— І апошняе пытанне. Як айцы БНР маглі б ацаніць палітычны лад і тую нацыянальную палітыку, якая праводзіцца ў Рэспубліцы Беларусь?

— Думаю, няўхвальна. Нагадаю, Актам 25 Сакавіка былі заяўлены тры пастулаты. Першы: Беларусь не ўваходзіць у склад Расіі. Другі: Беларусь незалежная. І трэці: Беларусь дэмакратычная. Я маю сумненні наконт незалежнасці Беларусі. Гэта ж факт, што кіраўнік Рэспублікі Беларусь не можа без згоды маскоўскага патрыярха запрасіць у сваю краіну кіраўніка дзяржавы Ватыкан. І бясспрэчна тое, што Беларусь не стала дэмакратычнай. Ідэал бацькоў БНР не дасягнуты. У Беларусі, як ні ў адной еўрапейскай краіне, створаны ідэальныя ўмовы для эксплуатацыі працоўных — кантрактная сістэма і падаўленне вольных прафсаюзаў. Як паглядзелі б на гэта сацыял-дэмакраты Прушынскі, Луцкевіч, Лёсік, Тарашкевіч? Я ўжо маўчу аб правах чалавека, якія былі абвешчаны ў 2-й Устаўнай грамаце. Сённяшняя недэмакратычная Беларусь, дзе занядбанае беларускае школьніцтва, дзе ў заняпадзе беларускамоўнае дзяржаўнае кнігавыданне, дзе электронныя СМІ вяшчаюць пераважна на мове ўсходняга суседа, — гэта не той ідэал, які быў у айцоў БНР. Мяркую, непрымальна для іх было б і тое, што ўлада мае намер адзначаць 25 Сакавіка не пад бел-чырвона-белым сцягам і не пад гербам «Пагоня», а пад нейкімі незразумелымі для іх сімваламі.

Інтэрвію Міхася Скоблы з даследчыкам гісторыі БНР Анатолем Сідарэвічам (скарочана)

«Народная Воля» 2018, 6 лютага. № 11

УЛАДА І МЫ

КАЛИНКИНА: «… ДАЖЕ ЕСЛИ ПОДЫХАЕТЕ – ПОДЫХАЙТЕ МОЛЧА!»

В воскресенье, во время подсчета голосов на участке 27 Старовиленского округа Минска, случилось ЧП. Итогом стало то, что окровавленного наблюдателя доставили в Центральный РУВД, а потом — и в печально известный изолятор на переулке Окрестина. «Моей головой открыли дверь избирательного участка», — успел сообщить он, прежде чем в РУВД отобрали все средства связи.

Это был Андрей Козел, оператор телеканала Белсат. На участке он находился как доверенное лицо кандидата в депутаты Мингорсовета от Объединенной гражданской партии Николая Козлова, снимал подсчет голосов и транслировал происходящее в интернет. В чем крамола? А в том – что снимал.

Когда супруга Андрея – Ольга Чайчиц, получив тревожное сообщение от мужа, приехала к РУВД, ей долгое время просто отказывались сообщать что-либо о его судьбе. Зато из здания вышел некто Дмитрий Кротов – милицейский оператор, который давно снимает саму Ольгу. Потому что она тоже сотрудничает с телеканалом Белсат в качестве журналиста. Задача Кротова – фиксировать все действия журналистки на свою камеру, а потом свидетельствовать в судах о «противоправной деятельности гражданки Чайчиц».

В чем провинилась? А в том, что всегда в гуще событий и рассказывает о происходящем.

И этому беспределу не видно конца.

В понедельник за неподчинение сотруднику милиции судили не только «правонарушителя Козела» в Минске, но и журналистов Виталия Скрыля и Владимира Лунева в Витебске. В начале февраля судили журналистов Алеся Силича и Анастасию Попко. В январе этого года огромные штрафы получили журналисты-фрилансеры Констинтин Жуковский, Андрей Толчин, Любовь Лунёва, Дмитрий Лупач, все та же Ольга Чайчиц. Кому-то присудили штрафы, у кого-то конфисковали технику, кому-то суд назначил и то, и другое. Но в конечно итоге все наказаны за журналистскую работу, за правду.

Всего за 2017 год журналистам, сотрудничающим с Белсатом, было присуждено 25 тысяч долларов штрафов, были месяцы, когда суды проходили каждый день, да не по одному. Пытаясь отстоять свои права и остановить этот беспредел, некоторые коллеги уже дошли до суда ООН по правам человека, некоторые – прекратили сотрудничество с Белсатом, так как у них как у «злостных правонарушителей» пригрозили отобрать несовершеннолетних детей. Но наглая, беспардонная, откровенная травля людей, которые честно делают свою работу – рассказывают белорусам о том, что происходит в стране – не прекращается.

Причем показательно то, что журналистов судят и наказывают штрафами по статье Кодекса об административных правонарушениях – «Незаконное изготовление продукции СМИ», хотя наказание по этой статье предусмотренотолькодляюридических лиц – для фирм, компаний, редакций, но не для людей. Однако прокуратура молчит, нарушений не видит. «Белорусская ассоциация журналистов» и «Белорусский Хельсинкский комитет», пытаясь остановить творимый под прикрытием закона беспредел, направили обращение в Конституционный суд. Но молчит и суд.

Как такое может быть в стране, объявившей об амбициях стать лидером региона по информационным технологиям и ИТ-технологиям?

Как такое может быть в стране, Конституция которой гарантирует свободу мнений, сбора и распространения информации и называет себя демократичной?

Как такое может быть в правовом государстве? Как такое может быть в европейской государстве в XXI веке?..

Но это есть, это происходит. И тут не в Белсате дело, не в выборах, и даже не в конкретных людях. Дело в том, что правда для властей этой страны – больших и маленьких – страшнее всего.

Активистка из Витебска, руководитель компании «Наш дом» Ольга Карач недавно рассказала показательную историю о том, как власти реагируют на правду. Активисты компании «Наш дом» обнаружили семью, которой просто нечего было есть. Мамаша-детдомовка образования не получила, толковой работы не нашла, но детей рожала исправно. Однако не пила, не воровала, никуда за помощью не обращалась, потому проходила по всем статистикам как вполне благополучная. А то, что дети от голода шатаются, не видел никто. Однако как только информация о бедственном положении семьи появилась в интернете, детей у женщины тут же отобрали и поместили в интернат. «Власти заняли позицию – подыхай, но молчи, никому не рассказывай», – делает вывод Ольга Карач.

А по моему мнению, этот вывод касается не только одной конкретной ситуации и одной конкретной семьи. Этот вывод касается всей страны. Позиция власти проста: даже если подыхаете – подыхайте молча! Белсат, независимые СМИ, независимые сайты, блогеры портят белорусской власти всю картину. Именно поэтому в стремлении заткнуть всем рты она вот уже более 20 лет никак не может остановиться.

Светлана Калинкина
Народная воля

ДЗЕЯЧ ПРВАСЛАЎЯ

ЭКС-КІРАЎНІК СПРАЎ БПЦ ПРАДАЕ КАТЭДЖ ЗА $850 ТЫСЯЧ

У продажы з'явіўся шыкоўны катэдж у пасёлку Юхнаўка пад Мінскам. На ўчастку плошчай у 61 сотку пакупніку прапануюць вялікі дом, з басейнам, футбольным полем, надзел пад пчалярства і невялікі «сямейны храм» у мансардзе. Просяць за ўсё $850 тысяч.

Як высветлілася, належыць уся гэтая прыгажосць сям'і кіраўніка спраў дэпартамента знешніх сувязяў Беларускага Экзархата Аляксандру Граматневу. «Катэдж для VIP, маляўнічае месца, басейн, мэбля», — апісвае лот прадавец.

Акрамятаго, удомемаецца памяшканне пад більярдную, спартзал, два каміны. Футбольнае міні-поле і пчальнік з вуллямі. Ну і невялічка царква. Катэдж быў пабудаваны ў 2013 годзе.

Надзел з домам афармлены на жонку, Алену Граматневу. Надзел з лясным масівам, які ідзе пад пчалярства, узяты ў пажыццёвую арэнду самім Граматневым.

Сам Аляксандр Граматнеў у размове з «Нашай Нівай» падкрэсліў: ён не святар і ніколі ім не быў. Апроч таго, у дэпартаменце па знешніх сувязях экзархата ён таксама не працуе, бо ўжо выйшаў на пенсію.

Але ж ці можна зарабіць на такі катэдж, працуючы на царкву?

«Гэта дом маёй маці, ён дастаўся як спадчына. Маці памерла, я яго прадаю. На пустым месцы паднялі вэрхал, — паведаміў „Нашай Ніве" Граматнеў. — Тое, што там напісана пра 2013 год, — памылка. Дом 1992 года. Я з рыэлтарам ужо гаварыў, ён няправільную лічбу паставіў.

Што тычыцца цаны, то я разумею вашае пытанне. Але якая розніца, я ж мог напісаць і $2 мільёны, $3 мільёны».

У нешматлікіх ранейшых інтэрв'ю Граматнеў казаў, што раней займаўся бізнэсам. Гэта ён пацвердзіў. «А хто ў 1990-я не займаўся бізнэсам?!» — задаецца пытаннем суразмоўца. Праўда, падрабязнасці распавядаць не захацеў.

Але раней Граматнеў расказваў, што хацеў пабудаваць крэйсерную яхту і паехаць у падарожжа вакол свету. Яхту ці то будавалі, ці то збіраліся будаваць у Пецярбургу.

«Не. На жаль, яхту не пабудаваў. І вакол свету не паехаў — ездзіў толькі на байдарках па рэках», — сказаў Граматнеў.

Акрамя таго, па сеціве шырока разышоўся рапарт полацкага епіскапа Глебапатрыярху АлексіюII, напісаны 1996 годзе. У рапарце епіскап піша наступнае: «Насельніца Свята-Еўфрасінеўскага манастыра, скарбніца Антонія стала прывозіць розных камерсантаў... Адзін з такіх камерсантаў дырэктар фірмы „Гея" Аляксандр Граматнеў... стаў прыязджаць ноччу ў манастыр, забіраць Антонію, і яна адсутнічала па некалькі дзён, вяртаючыся з паездак з масай наяўных грошай... Людзі Граматнева... сталі запрашаць сясцёр на цэлыя тыдні, а то і месяцы на масаж, гінекалагічнае абследаванне».

Суразмоўца пракаментаваў словы епіскапа коратка. «Калі чалавек вырашыў памыі выліць, то навошта мне адмываць ад іх? Вы ж разумееце, што гэта лухта», — сказаў Граматнеў.

Улад Швядовіч
"Наша Ніва"

ГРАМАДСТВА

КОГДА В БЕЛАРУСИ ПОХОРОНЯТ СТАЛИНА?

О переосмыслении истории можно будет говорить, когда самое высокое белорусское начальство возложит венок в Куропатах...

Российский посол Александр Суриков признался журналистам 7 февраля, что сходит в Минске на «Смерть Сталина». В России пускать в прокат этот британо-французский сатирический фильм запретили (мол, оскорбление великого прошлого и все такое), а вот в Беларуси после некоторой паузы — разрешили.

В социальных сетях шутят, что для россиян, у которых на родине крепчает мракобесие, Минск вообще становится либеральной Меккой. Тут теперь дозволено многое — от криптовалют до кинокартины, которая вызвала такой батхерт у российских охранителей. На самом деле говорить, что белорусские власти меняют идеологический дискурс, касающийся эпохи Сталина, капитально переосмысливают трагические страницы истории, пока рано.

Лукашенко как адвокат большевистских вождей

«Нам навязывают, чтобы мы забыли все великое, то, что сделали эти люди, а ведь это — символы нашего народа», — так в 2006 году Александр Лукашенко высказался о Ленине и Сталине.

По поводу этих же двух исторических персонажей белорусский президент в 2012-м заявил российским журналистам: «Мне до них еще топать и топать. <...> Не надо демонизировать образы советских вождей, Ленин создал государство, а Сталин его укрепил».

Послушная белорусская вертикаль выполняет эти установки. Памятник Ленину непоколебимо стоит перед Домом правительства, официально отмечается День Октябрьской революции (который убрала из праздничного календаря даже Россия), детишек возят на «Линию Сталина», в учебниках о сталинских репрессиях говорится вскользь и невнятно, эта тема припудрена и приглажена.

Между тем на предложение оппозиции вместе отметить грядущее в марте столетие Белорусской Народной Республики власти смотрят косо (эта БНР ведь, кажется, в пику большевикам была).

И уж тем более проигнорировали они скорбную дату 29 октября прошлого года — 80-летие массового расстрела национальной элиты в подвалах минской внутренней тюрьмы НКВД. Расстрельный список утвердил лично Сталин, а местные работники органов аккуратно исполнили приказ…

Генералиссимус проиграл Гавелу и Витовту

Интересно, что Владимир Путин, сам выходец из спецслужб, не раз — например когда посещал Бутовский полигон под Москвой (бывшее место массовых расстрелов), Катынь (где были казнены в 1940 году польские офицеры) — высказывался о репрессиях сталинских времен с осуждением.

Другое дело, что в самом российском обществе Сталин весьма популярен. Более того, опрос, проведенный «Левада-Центром» в апреле 2017 года, показал, что число россиян, считающих сталинские репрессии политическим преступлением, за пять лет снизилось с 51% до 39%, а четверть респондентов объясняют их «политической необходимостью». Когда же в июне прошлого года социологи «Левада-Центра» попросили россиян назвать самых выдающихся людей всех времен и народов, то Сталин оказался на первом месте (38%), опередив Путина и Пушкина (по 34%).

Для сравнения: когда в марте 2013 года НИСЭПИ в рамках национального опроса предложил белорусам список политических деятелей разных эпох и поинтересовался, кто «в наибольшей степени Вам симпатичен, соответствует Вашему идеалу политика», то в первой тройке оказались Лукашенко, Петр Машеров (партийный лидер БССР) и Путин. А вот Сталин — только на 12-м месте, после Вацлава Гавела, князя Витовта и Шарля де Голля…

(скарочана)

Александр Класковский
"Белапан"

Заснавальнік і рэдактар: Станкевіч Георгій Мікалаевіч

Адрас рэдакцыі: Бешанковіцкі раён, в. Старыя Ранчыцы, e-mail: stan62@list.ru, тэл. 60237, маб. +375292184739
Газета выдаецца з сакавіка 2005г.

Падпісана да друку 28.02.2018 у 16.20
Наклад: 290 асобнікаў.
Выдаецца адзін-два разы на месяц на беларускай і расійскай мовах.

Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы дзеля палемікі, не падзяляючы пазіцыі аўтараў.
Друкуецца на ўласным абсталяванні.
Распаўсюджваецца бясплатна дабраахвотнікамі.